

JA'MIYAT TARAQQIYOTINING ASOSI MA'RIFATDIR.

*Berdaq nomidagi Qoraqolpoq davlat universiteti Tarix fakulteti Falsafa yo'nalishi
talabasi Numanova Sarbinaz Sabit kizi*

*Berdaq nomidagi Qoraqolpoq davlat universiteti San'atshunoslik fakulteti Psixologiya
yo'nalishi talabasi*

Nugmanova Xurliman Sabitovna

*Berdaq nomidagi Qoraqolpoq davlat universiteti Biologiya fakulteti magistranti
Numanova Gulnaz Sabitovna*

Annotasiya: Bu maqolada yoshkarning ma'naviy rivojlanishi haqida fikrlar, ma'naviy ehtiyojlarni yuksaltirish, ma'naviyat tushunchasini paydo bo'lish tarixi va bugungi kundagi dolzarbligi haqida aytilgan. Shuningdek ma'naviy meroslarimizni asrab avaylash, uni yosh avlodga tushintirish ishlarini olib borish haqida batafsil aytib o'tilgan.

Kalit so'zlar: ma'naviyat, kuch, bilim, ja'miyat, talim, tarbiya

Ma'naviyat-bugungi kunda dolzarb tushunchlarning biri hisoblanadi. Ma'naviyat-tu'rli fanlarda o'rganilib kelinmoqda. Ma'naviyat falsafa, madaniyat, psixologiya, diniy va boshqa nuqtai-nazarlarda ham o'rganilmoqda. Ma'naviyat-bu inson tabiyatining o'ziga xos xususiyati, uning ongining atributi, shaxsning sifat jihatidan rivojlanishining eng oliy darajasi hisoblanadi. Bugungi kunda ma'naviyat masalasiga katta e'tibor qaratilgan. Bu haqida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning quyidagi so'zlarida ta'kidlab o'tilgan. Agar ja'miyat umrining tanasi iqtisod bo'lsa, uning joni va ruxi ma'naviyat bo'ladi. Biz yangi O'zbekistonni qurishda ikki mustahkam ustunga tayanamiz. Birinchisi, bozor omillariga asoslangan kuchli iqtisod. Ikkinchisi ota-bobolarimizning boy me'rosi va milliy qadriyatlarga asoslangan kuchli ma'naviyat" Bu gaplar kelajagimiz bo'lgan yosh avlodning dunyoning rivojlangan mamlakatlari farzandlari bilan baxslasha o'ladigan kuchli ma'naviyatga ega bo'lish uchun har taraflama shart-sharoitlarning

yaratilyotganligin ko'rib guvohi bo'lishimiz mumkin. Butkul dunyo bo'yicha xalqqa, davlatga o'zning salbiy fikrlarini singdirishga uriniyotgan yovuz kuchlarga bugungi yosh avlod qanchalik qarshi tura o'ladi bu savolga javob berish uchun albatta uning ma'naviy kuchi va bilimi katta ahamiyat kasb etadi. Francuz faylasufi F.Bekoning quyidagi so'zlari bunga ayqin misol bo'la o'ladi. Yani, bilim bizlarga ma'naviyatimiz yetuk bo'lib rivojlanishida asosiy omil hisoblanadi. Bugungi kunda mamlakatimiz o'z rivojining yangi buyuk bosqichiga kiriyotgan hozirgi vaqtda bizga jadid ajdodlarimiz kabi g'arbiy ilm-fan yetuklari bilan birga, milliy qadriyatlar ruxida tarbiyalanayotgan yosh avlodni tarbiyalash har bir insonning vazifasi hisoblanadi. Bu bilan biz ma'naviyat masalsini mamlakat boshqarish tizimida va gnoseologik aspektlarda tahlil qilishga harakat qildik. Agar iqtisod sohasida ma'naviyat masalasini tahlil qiladigan bo'lsaq:

[K.Vaaymanning "Ma'naviyat" nomli asarida Sanoat va biznesda ko'rinadigan ma'naviyat masalasiga quyidagicha fikr bildirgan. Sanoat va tadbirkorlik sohalarida ma'naviyatga qiziqish ortib bo'rmoqda. Karxonaning ma'naviy ma'nosini beshta asos belgilaydi. Birinchisi: Karxonaning markaziy qadriyatlarini belgilab beruvchi va maqsadlarga erishish strategiyasini ko'rsatadigan yaxshi biznes kodeksi; ikkinchisi: mahsulot sifatiga e'tibor va bu sifatni tekshirish va qo'rqlash uchun tegishli cho'ralarni ko'rish; uchinchisi: xizmatkorni shaxs sifatida baholash, iqtidorli xizmatkorlar o'rtasidagi munosabatlarga e'tibor berish; to'rtinchisi karxona ishlaridagi mamlakat printsipi: bu karxona jamiyat maflariga ulush qo'shadimi yoki o'z maflari bilan chegarlanganmi? beshinchisi: atirof-muhit sifati uchun javobgarlik] [1.163]

Iqtisod yaxshi rivojlanishi uchun taklif etilayotgan tovar har tomonlama qo'layliklarga ega bo'lish kerak. Faylasuf Badriyarning aytganidek tovarning o'ziga nisbatan uning brendi qimmatroq. Yani, jamiyatlik munosabatlarga tushgan vaqtda o'zining tovarini taklif qilayotgan tomon, shaxslik xususiyatlariga ega bo'lishi lozim. Ma'naviyat masalasiga falsafiy nuqtai-nazariy jihatdan diqqat qaratgan rus faylasufi [I.A.Ilin quyidagi fikrlarni takidlagan: Insonning o'z umridagi eng asosiy narsa sifatida qabul qilgan va his qilgan narsasiga ishonadi. Menga siz uchun umringizdagi eng asosiy

narsani ayting, va men sizning nimaga ishonishingizni aytaman. Sizning ruxingiz siz ishongan narsaga aylanadi. Siz oldingizga maqsad qo'yasiz va uni izlay boshlaysiz.] [2.21-23]

[Hammamiz bilamiz moddiy rivojlanish odamlarga baxt olib kelmaydi. Lekin biz u olib keladigan yutuqlarni ko'paytiramiz. Shunday qilib, biz faylasuf Stalkerda aytganidek hozirgi zamondan kelib chiqib allaqachon kelajagimizning tasvirin berishga erishdik. Yani, hozirgi zamon bizning yaqin kelajagimizning xavfli tabiati uchun barcha shart-sharoitlarni o'z ichiga o'ladi. Lekin biz buning oldini olishni bilamiz. Bu so'zlar odamlar o'rtasidagi hayotiy munosabatlarni va shu bilan birga keng tarqalgan tendensiyaning ham tasvirlaydi.] [3.142-143]

Bu masala orqali biz o'zlikni anglash, dunyoga ijobiy nuqtai-nazardan yondashish, milliy qadriyatlar asosida madaniyatimizning oynasi bo'la olamiz. Ma'naviyat masalasi moddiylikdan ustun turishi orqali, har qanday sharoitda bizga ijobiy tasir ko'rsatishi dalillash mumkin.

Jamiatda yosh avlodning ma'naviy dunyosida salbiy hodisalarning kuzatilishida bir qancha omillarni ko'rsatishimiz mumkin. Bunga misol tariqasida quyidagilarni keltirib o'tamiz. Birinchidan: bo'laga tarbiya oiladan boshlanadi. Har bir ota-ona o'z farzandiga yetarlicha e'tibor qaratmaganligi, uning psixologik, jismoniy, ijtimoiy rivojlanishi bilan doimiy tarzda shug'illanmaganligi, ikkinchisi: odamning ijtimoiy munosabatlarga tushishi. Uchinchidan: Globallashtirish tasirida madaniyatning buzilishiga tasir etuvchi internet tarmoqlar, har turli diniy tashkilotlarni propaganda qiluvchi shaxslarning qurboniga aylanib qolishi. To'rtinchidan: bolaning bantligi taminlanbaganligi. Bul omillar har bir insonning umrida xavf tug'dirishi mumkin. Bularning oldini olish bo'yicha mamlakatimizda yoshlar siyosati olib borilmoqda. Bugungi kunda ilgari surilayotgan Jadidlar g'oyalari mamlakatimizning, xalqimizning ruhiy, ma'naviy rivojlanishida namuna qilib olinayotgani bekorga emas. Bizning xalqimiz biz tarbiyalayotgan yosh avlod dunyo mamalakatlari bilan bahslashish olishi uchun yangi islohotlarning bosqichma-

bosqich amalga oshirish maqsadida olib bo'rilayotgan ishlar o'z natijasini bergan vaqtda, ularning ma'naviy dunyosini yetuk bo'lib rivojlaniganini ko'rishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. К.Ваайман " Духовность " Том 1. Библейско-Богословский Институт СВ Апостолл Андрея Москва 2009

2.И.Ильин "Пут духовного обновления" Москва Институт русской цивилизации 2011

3. С.Сальвестрони " Фильмы Андрея Тарковского и русскаядуховная культура. Библейско-Богословский институт СВ Апостолл Андрея Москва 2009